

СЕКЦІЯ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Дічек Н. П., д-р. пед. наук, професор,
завідувач відділу історії та філософії освіти,
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ

УДК 373.51

Дічек Н. П. Типологізація трансформацій в освітній політиці незалежної України: загальна середня освіта. *Сучасні реалії та перспективи розвитку освіти* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 9 жовтня 2020 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2020. С. 6 – 8.

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ОСВІТНІЙ ПОЛІТИЦІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА

Зважаючи на те, що Сучасність характеризується високим рівнем ущільненням реального часу (вплив наростаючої динаміки економічних, соціально-політичних процесів, неймовірного пришвидшення інформаційно-комунікаційної активності) й “прискоренням прискорень” [1], актуальним теоретико-методологічним завданням вважаємо неперервну фіксацію й аналіз освітніх процесів, що відбуваються у суверенній Україні, ретроспективне відображення набутого нею досвіду з трансформування освіти, зокрема у шкільній галузі, осмислення державної освітньої політики. Нагальною стає потреба постійного хронотопічного осмислення освітніх змін, їх причин і наслідків, оскільки аналітична ретроспектива зовсім близької в часі історії освітніх трансформацій дає можливість виявити й обґрунтувати об’єктивні і суб’єктивні чинники, рушії, що детермінували чи продовжують детермінувати соціокультурний розвиток нашої країни, проаналізувати припущені помилки, спрогнозувати вектори подальших зрушень в освіті відповідно до нових потреб, які доволі швидко модифікуються. До того ж у деяких сучасних публікаціях з питань оновлення українського освітнього простору автори не завжди беруть до уваги його культурний текст і контекст, а в окресленні української державної політики у гуманітарній сфері трапляються не достатньо обґрунтовані узагальнення, неточно подані відомості, порушення у викладі хронології подій, що призводить до поверхових (у сенсі каузальності) висновків. Тому є потреба у здійсненні фактологічно аргументованого історико-критичного відбиття згенерованих освітніх проектів та їх практичного втілення.

На підставі попередньо виконаних нами досліджень [2], стисло узагальнимо свої міркування щодо суті поняття “освітня політика” й відповідно схарактеризуємо типологію цілей нашої держави у галузі загальної середньої освіти. Ураховуючи думки і підходи українських і зарубіжних дослідників, прийшли до висновку, що освітня політика – це і вагомий складник більш широкої загальнодержавної політики, і проголошена певною владою система цілей, програм, завдань діяльності органів управління освітою та освітніх інституцій,

спрямована на організацію науково-методичного і впроваджувального супроводу визначеної освітньої стратегії, яка відповідає певним суспільно-історичним умовам. На підставі цього авторського визначення виокремлюємо такі типи цілей держави щодо розвитку шкільної освіти – державно-стратегічній галузево-стратегічній. Останні розгалужуються на низку внутрішньо-інструментальних (або підгалузевих) локальних цілей.

Державно-стратегічні цілі генеруються на рівні Верховної Ради України, Президента України і мають загальнонаціональне значення та пролонговану у часі актуальність й термін реалізації. Це цілі макрорівня. До них відносимо проголошені ще у 1991 – 1993 рр. освітні стратегії, спрямовані на:

- розбудову національно орієнтованої освіти;
- утвердження в освітній практиці особистісно орієнтованої парадигми освіти на заміну знаннєвій парадигмі освіти радянської доби;
- екстраполяцію загальнодержавної політики гуманізації і демократизації життя українського соціуму на освітню галузь.

До такого ж типу цілей макрорівня належать і проголошені у 1999 – 2002 рр. цілі на євроінтеграцію в освіті, унаслідок чого реформування шкільної галузі одночасно підпорядковувалося і ключовим політичним стратегіям держави, і зовнішнім викликам світу, що зазнавав інтенсивних процесів глобалізації. Всі згадані цілі і нині залишаються і актуальними.

Галузево-стратегічні цілі державної освітньої політики в основному формуються Міністерством освіти і науки України. Вони вибудовуються на підставі стратегічних цілей як їх галузева деталізація. Це цілі мезорівня. У шкільній сфері до них відносимо (1990-і роки) українізацію змісту середньої освіти, психологізацію освітнього процесу, урізноманітнення мережі середніх закладів освіти і форм навчання, поступову децентралізацію управління освітою. У 2000-і роки цілями державної політики мезорівня стали: кроки з гармонізації законодавства України в галузі освіти із законодавством Європейського Союзу, узгодження шкільного курикулуму з європейським; започаткування стандартизації середньої освіти; наростання процесів упровадження ІКТ і комп'ютеризації шкільної освіти; розбудова профільної (старшої) школи як ще одного вияву поглиблення ключової стратегії освітньої політики – гуманізації освіти; впровадження зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) випускників як чинника індивідуалізованого підходу до них і сприяння рівному доступу до вищої освіти. За певних соціально і політично вмотивованих обставин галузево-стратегічні освітні цілі можуть набувати державно-стратегічного значення (наприклад, пріоритет україномовної освіти). Також зауважимо, що в умовах наростання глобалізаційних процесів, стрімкого розвитку ІКТ-технологій і необхідності розбудови інформаційного освітнього середовища в системі загальної середньої освіти локально-галузева мета її комп'ютеризації, підвищення комп'ютерної грамотності учнів в Україні вже наприкінці 2000-х років, а ще інтенсивніше – у 2010-і роки трансформувалася у державно-стратегічну мету. Вона набула ще більшої актуальності в обставинах COVID-19.

Зміни стратегічних цілей країни є наслідком зміни її політичного курсу. Із здобуттям суверенітету Україна обрала напрям на розбудову національної держави, а тому й розвиток шкільної освіти, як і освітньої галузі у цілому, вмотивовано набув націєтворчого спрямування.

Список використаних джерел

1. Тоффлер Э. Революционное богатство: как оно будет создано и как оно изменит нашу жизнь. Москва : АСТ: Профиздат, 2008. 569 с.
2. Дічек Н. П. Тенденції шкільної освітньої політики в Україні у перше десятиріччя незалежності. *Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України*. 2019. Вип. 2. С. 72 – 86.

Кітова О. А., канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри природничо-математичних
дисциплін та методики їх викладання,
Донецький обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти, м. Краматорськ

УДК 378.17

Кітова О. А. Безпечне освітнє середовище як умова якісної освітньої діяльності закладу освіти. *Сучасні реалії та перспективи розвитку освіти* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 9 жовтня 2020 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2020. С. 8 – 10.

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК УМОВА ЯКІСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Сьогодні одним із понять закону України “Про освіту” є якість освітньої діяльності, яка визначається як рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу та відповідає вимогам встановленим законодавством. Оскільки організація освітнього процесу передбачає безпечні умови навчання та праці її невід’ємною умовою є безпечне освітнє середовище. Так, законом України “Про повну загальну середню освіту” безпечне освітнє середовище, визначено як сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних і будівельних норм та правил, а також психологічного насильства, приниження тощо [1].

Слід зазначити, що відповідність переліченим умовам до освітньої діяльності передбачає дотримання вимог нормативно-правових актів, які регламентують та унормовують організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності. До них належать положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти (наказ